

2. Вяткин Б. А. Роль темперамента в спортивной деятельности. – М. : Физкультура и спорт, 1978.
3. Ильин Е. П. Мотивы человека (теория и методы изучения). – К. : Вища школа, 1998.
4. Ильин Е. П. Психофизиология физического воспитания. (Факторы, влияющие на эффективность спортивной деятельности). – М. : Просвещение, 1983.
5. Горбунов Г. Д. Практическая психология и ее основные направления в современном спорте. – Л. : Нева, 1977.
6. Ильин Е. П. Мотивы человека (теория и методы изучения). – К. : Вища школа, 1998. – 420 с.
7. Сальников В. А. Спортивная деятельность и способности // Теория и практика физической культуры. – 2001. – № 10. – С. 24-26.

Геннадій Ярчук. Мотивація спортивної діяльності.

У статті розкривається мотивація спортивної діяльності. Що таке мотив і яку роль виконує в житті спортсмена.

Ключові слова: мотивація, спортивна діяльність, мета, мотив, механізм, спортсмен.

Gennady Yarchuk. Motivation of sporting activity

There is raskryvaetsya motivation of sporting activity in the article. What executes reason and what role in life of sportsman.

Keywords: motivation, sporting activity, purpose, reason, mechanism, sportsman.

**Яшанов С. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ІНФОРМАТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуті питання застосування компетентнісного підходу в інформатичній підготовці вчителів технологічної освіти. Показані шляхи формування інформатичної компетентності з позицій рівневого підходу.

Ключові слова: компетентнісний підхід, моделі компетентностей, професійна компетентність, інформатична компетентність.

Останнім часом у науковий обіг уведено поняття “компетентнісний підхід”, який забезпечує взаємозалежність внутрішньої еволюції освітніх процесів і зовнішніх чинників, що впливають на зміни в освітньому середовищі.

Компетентнісний підхід в освіті базується на тому, що компетентності не заперечують знань, умінь і навичок, хоча принципово від них відрізняються: від знань – існуванням у вигляді діяльності, а не тільки інформації про неї; від умінь – перенесенням на різні об’єкти дії; від навичок – усвідомленістю, що дозволяє людині діяти не лише в звичній, але і в новій, нестандартній ситуації. Таким чином, компетентності не можуть бути сформовані без знань, умінь і навичок, що важливі не як

самоціль, а як засіб досягнення компетентностей.

Роботи багатьох дослідників [1-7] стверджують, що компетентнісний підхід в освіті пов'язаний з орієнтацією на віддалений результат, орієнтований на розв'язування реальних завдань актуальних не в минулому, а в майбутньому. Цей результат має опис у різних міжнародних документах, підлягає виміру, рівневій градації, визначенню й співвіднесенню зі знаннями й уміннями.

У матеріалах симпозіуму "Ключові компетентності для Європи", проведеного Радою Європи в 1996 р. та ряду національних документів спрямованих на реформування системи освіти [1], були сформульовані компетентності, якими повинна володіти кожна молода особистість:

– політичними та соціальними, що дають змогу їй толерантно ставитися до інших точок зору, мирним шляхом вирішувати будь-які конфліктні ситуації;

– міжкультурними, які дають змогу особистості жити в умовах багатокультурного суспільства й поважно ставитися до інших народів та їхніх традицій;

– комунікативними, що дають змогу людині результативно спілкуватися з іншими людьми;

– інформаційними, які відображають міру оволодіння інформаційними технологіями;

– самоосвіти, через які реалізуються прагнення молодшої особистості активно самовдосконалюватися протягом усього життя.

Відповідно "Глосарію термінів ринку праці, розробки стандартів..." ЕФО [2, с. 69-70], існують моделі МК1 – МК4 (табл. 1) визначення компетентностей, що: а) засновані на параметрах особистості; б) засновані на виконанні завдань і діяльності; в) засновані на виконанні виробничої діяльності; г) засновані на управлінні результатами діяльності.

Таблиця 1

Характеристика сутності моделей, що використовуються в описі взаємозв'язків ринку праці і моделей компетентностей

<i>Характеристика моделі</i>	<i>Особливості освітньої програми</i>
МК1	
Модель компетентності, заснована на параметрах особистості (МК1) лежить в основі підходів (передусім в освіті), що приділяють особливе значення розвитку моральних, духовних і	Використовувані освітні програми/навчальні плани і моделі оцінки націлені на відбір і заохочення тих, хто володіє академічними здібностями.

<i>Характеристика моделі</i>	<i>Особливості освітньої програми</i>
особистих якостей людини.	
МК2	
Модель компетентності вирішення задач (МК2) звертає особливу увагу на освоєння людиною стандартних (алгоритмізованих) процедур і операцій (вивчення процесу праці, методів роботи і ін.).	Освітня програма і методи оцінки, що дають змогу людині освоювати чітко певний набір умінь, практикуватися в їх використанні і здійснювати діяльність на їх базі, а також вирішувати конкретні завдання.
МК3	
Модель компетентності для виробничої діяльності (МК3) підкреслює важливість досягнення результатів і є дуже поширеним підходом до компетентності в спеціальностях і професіях, де діяльність вимірюється за результатами.	Освітня програма заснована на оцінці мотивації і стратегій, що використовуються для досягнення цілей. Оцінка заснована на тому, що люди роблять, а не на тому, що вони знають, а також на ефективності досягнення цілей, а не довговічності результатів. Особливе значення надається прагматичному підходу до змісту освітньої програми, а не новомодним ідеям і стратегіям, як це часто буває. В результаті люди можуть отримати різноманітні, але поверхневі знання в своїй професійній галузі і володіти деякими дуже добре розвинутими навичками (компетенціями), але їм може не вистачати інших, необхідних для адаптації або для зміни місць роботи, спеціальності або професії.
МК4	
Відповідно моделі управління діяльністю (МК4), діяльність є функцією соціального контексту людини, в якому існує порядок вимог і очікувань відносно людини на робочому місці, які можуть бути взаємоузгоджені.	Освітні програми/навчальні плани засновані на аналізі і узгодженні важливих очікувань, які люди повинні виправдати під час виконання своїх трудових обов'язків. Увага приділяється як широті охоплення, так і глибині змісту навчальних планів і програм, з тим, щоб люди могли відповідати повному набору вимог, що висуваються при прийомі на роботу, незалежно від того, де вони будуть працювати.

Кожна з чотирьох моделей компетентностей (МК1–МК4) веде до різних підходів у плануванні, організації і надання вищої професійної освіти, і, особливо, до оцінки і визнання досягнень студента і оцінки можливостей його працевлаштування на ринку праці.

Отже, виходячи з того, що професійна компетентність є сукупністю компетентностей в різних галузях науки і/або техніки, необхідно зафіксувати професійні, а потім і предметні галузі, в яких вчитель певної спеціалізації вирішує професійні проблеми і типові професійні завдання.

Численні дослідження психологів і педагогів в галузі використання

компетентнісного підходу в освіті (як зарубіжний досвід – Д. Брукнер, Д. Гриффіт, Т. Орджі, Г. Райл, М. Холстед і ін., так і досвід країн пост-радянського простору – Б. Д. Ельконін, А. В. Хуторської, С. Е. Шишов, А. А. Пінський, А. В. Баранніков, Л. М. Долгова, О. В. Чуракова, В. К. Загвоздкін, І. А. Зімня, В. В. Шаповал, Е. Н. Богдагнов, Н. В. Кісель, І. А. Колеснікова, Н. Ф. Радіонова, А. П. Тряпціна, І. С. Батракова, Г. Н. Серіков і ін.) дають змогу розглядати компетентнісний підхід:

– як один з найважливіших напрямів розвитку освіти, що дає змогу ліквідувати невідповідність між існуючою підготовкою вчителів і реальними освітніми потребами суспільства;

– як засіб орієнтації освіти на особистісно-значущі і практико-орієнтовані результати навчання, що дає змогу досягнути інтеграції цілей і змісту навчання;

– як один з підходів до оцінювання ефективності професійної підготовки студентів, відповідно до якого критеріями готовності до професійної діяльності є компетентність у галузі професійної діяльності;

– як один з методів моделювання результатів освіти і їх представлення як норм якості освіти;

– як спосіб ідентифікації основних умінь, які (як виявляються, так і формуються) в діяльності через застосування знань під час вирішення навчальних професійних завдань.

У цьому сенсі, реалізація компетентнісного підходу, орієнтованого на формування певних компетентностей, що визначають якість змісту професійної підготовки, є черговим етапом відновлення змісту освіти для збереження відповідності потребам інформаційного суспільства [1; 3]. Безумовно, компетентнісний підхід необхідно вводити поступово, з планомірною трансформацією зсередини всього змісту інформатичної підготовки, побудованого на традиційній основі.

Незважаючи на те, що процесу формування знань і вмінь, через які проявляються компетентності, як і раніше, необхідно приділяти першочергову увагу, у контексті компетентнісного підходу передбачається введення нової тріади цілей, що повинна прийти на зміну традиційній тріаді.

Зміна цільової тріади під час переходу від традиційної (знання, уміння, навички) до відкритої (неперервної) системи освіти (цінності та компетентності, уміння, знання) передбачає, що центральне місце в цій схемі приділяється ключовим компетентностям [3, с. 42]. Як уже відзначалося, у поняття “компетентність”, відповідно “ключові компетентності”, різні автори вкладають різний зміст.

Практично всі дослідники компетентнісного підходу прагнуть описати бажаний результат освіти не однією, а декількома (базовими, ключовими і ін.) компетентностями. Підстави, по якій здійснюється поділ на подібні види компетентностей, у різних авторів відрізняються один від одного. У першу чергу, ці відмінності пов'язані з використанням ними різної парадигми освіти, що визначає мету функціонування освітньої системи.

Проте багато дослідників компетентнісного підходу виділяють ключові компетентності, які різняться визначенням їх складових. Найповніше виділені і теоретично обґрунтовані підстави групування ключових компетентностей в роботі І. А. Зімньої [4]. Вона в основному визначила їх номенклатуру, а також показала, що кожна з ключових компетентностей включає п'ять характеристик (компонентів):

- готовність до прояву компетентності (мотиваційний аспект);
- володіння знанням змісту компетентності (когнітивний аспект);
- досвід прояву компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект);
- відношення до змісту компетентності і об'єкту її застосування (ціннісно-смысловий аспект);
- емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності (емоційно-вольовий аспект).

У цьому дослідженні, ми спиратимемося, в основному, на підходи, що передбачають в структурі професійної компетентності майбутнього вчителя наявність *ключових, базових і спеціальних компетентностей*.

Ключові компетентності необхідні для будь-якої професійної діяльності, пов'язані з успіхом особистості у швидко змінному світі і виявляються, перш за все, в здатності вирішувати професійні завдання на основі використання інформації і комунікації. *Базові* компетентності відображають специфіку певної професійної діяльності (педагогічної, медичної і т. д.). *Спеціальні* компетентності відображають специфіку конкретної предметної сфери професійної діяльності. Їх можна розглядати як реалізацію ключових і базових компетентностей в галузі навчального предмету, конкретної галузі професійної діяльності [6, с. 9-10]. Дотого ж всі три види компетентності взаємозв'язані і розвиваються одночасно.

Для роботи з інформаційними ресурсами використовуються технології роботи з даними (інформатичні технології) та інтелектуальні (технології, що використовуються для підвищення інтелекту людини, зокрема дидактичні технології та технології самоосвіти) як складові інформаційних технологій [7, с. 83]. При цьому особливого значення набуває використання інформаційних технологій як технологій роботи з абстрактними даними в

інформатичних системах. Як варто працювати з даними – це і є знання (смысл) про те, як здійснюється приймання, зберігання, опрацювання, подання та передавання повідомлень та даних, і відчужується цей смысл у вигляді алгоритмів [7, с. 84], що можуть використовуватися для роботи з певними даними в інших предметних галузях.

Тобто під час розгляду підготовки майбутніх учителів освітньої галузі “Технологія” спрямованої на здобуття знань в галузі теоретичної й прикладної інформатики, або окремих технічних дисциплін, варто використовувати термін “інформатична компетентність”.

Виходячи з означення та змісту поняття “інформатика” під інформатичною компетентністю необхідно розуміти здатність особистості задовольнити власні індивідуальні потреби і суспільні вимоги щодо наявності спеціалізованих компетентностей людини в галузі інформатики.

Інформатичні компетентності учителя характеризуються рівнем оволодіння й використання системи понять, методів і засобів інформатики в освітньому процесі.

Таким чином, інформатичні компетентності можуть бути охарактеризовані через ефективність діяльності з використанням комп'ютера, що означає ефективне застосування знань, умінь і навичок для розв'язування існуючих або поставлених перед людиною завдань. Грамотна людина знає про щось абстрактно, а компетентна – може на основі знання конкретно й ефективно вирішувати будь-яке інформатичне завдання чи проблему. У той самий час, компетентність означає відмову від прямого копіювання чужого досвіду, норм, традицій, зразків, звільнення від стереотипів, вказівок, розпоряджень, установок.

Але формування інформатичних компетентностей вчителя трудового навчання не зводиться до підготовки фахівця з використання інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому контексті на перший план виходить, насамперед, досвід роботи з конкретними програмними продуктами, зокрема з пакетами фахових програм, у процесі здійснення професійної діяльності вчителя трудового навчання, а не тільки з її засобами, як це визначено в комп'ютерній компетентності. У суспільстві знань набагато важливіше вміти критично сприймати, диференційовано оцінювати, робити вибір і самостійно приймати ефективні рішення в професійно-педагогічній діяльності.

Узагальнення наукових підходів з досліджуваної проблеми дало можливість визначити, що інформатичні компетентності майбутнього вчителя трудового навчання – це інтеграційна професійно-особистісна якість, яка включає мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-

рефлексивний та емоційно-вольовий компоненти, ґрунтується на знаннях, уміннях, досвіді в галузі інформатики і трудового навчання та дає змогу ефективно розв'язувати професійні завдання з використанням методів і засобів інформатики та ІКТ.

Розвиток системи інформатичних компетентностей майбутнього вчителя освітньої галузі "Технологія" йде по класичній спіралі – від вивчення елементів інформатики до всебічного оволодіння методів і засобів інформатики і творчого осмислення їх можливостей та способів реалізації для виконання професійних завдань в системі майбутньої педагогічної діяльності [5]. Забезпечення можливостей для переходу цих якостей в особисто-значущі для індивіда спирається на:

- стійке бажання здобувати нові знання і уміння (досягнення) в галузі інформаційних технологій майбутнім вчителем трудового навчання;
- усвідомлене планування і прогнозування особистих досягнень;
- повсюдне використання засвоєних знань і минулого досвіду як джерела індивідуального розвитку;
- операціональну озброєність особистості;
- рівень інформаційної культури.

Ґрунтуючись на можливості цього (діалектичного) підходу можна виділити три основні рівні інформатичних компетентностей: ключовий, базовий і спеціальний.

Перехід з одного рівня системи інформатичних компетентностей на інший включає дидактичне заперечення. Так, теоретичні знання, що переважають на рівні ключової компетентності, переосмислюються в процесі практичної діяльності людини (дидактично заперечуються), виводячи індивіда на якісно вищий рівень базової компетентності. При цьому реалізуються психологічні механізми екстеріорізації (перенесення в зовнішнє середовище) знань і умінь попереднього рівня в практичну діяльність з використання засобів ІКТ для вирішення особистих завдань.

Надалі синтез практичного пізнання призводить до інтеріорізації набутих способів діяльності і перетворення їх в якісно досконаліші структури свідомості, формуючи при цьому новий стиль мислення – "інформаційно орієнтоване" мислення як найважливіше новоутворення в особистості індивіда на рівні спеціальної компетентності. Основним проявом цього рівня можна вважати здатність вільно, доцільно і адекватно використовувати інформаційно-комунікаційних технології в своїй професійній діяльності.

Підсумовуючи зауважимо, що компетентності це внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення (знання, представлення, програми (алгоритми) дій, системи цінностей і стосунків), які потім виявляються в

компетентностях людини як актуальні, діяльнісні прояви і передбачають наявність в структурі компетентності мотиваційного, когнітивного, поведінкового, ціннісно-смиислового і емоційно-вольового компонентів. Інакше кажучи, сукупність універсальних компетентностей вчителя технологій в певній предметній галузі забезпечує сформованість компетентності в цій предметної галузі на різних рівнях – ключовому, базовому та спеціальному.

Використана література:

1. Брижко В. М. Інформаційне суспільство: дефініції: людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція / В. М. Брижко, О. М. Гальченко, В. С. Цимбалюк, О. А. Орехов, А. М. Чорнобров. – К. : Інтеграл, 2002. – 220 с.
2. Глоссарий терминов рынка труда, разработки стандартов образовательных программ и учебных планов. Европейский фонд образования. – ЕФО, 1997. – 160 с.
3. Гончарова О. Н. Система информатической подготовки студентов экономических специальностей : монография / О. Н. Гончарова. – Симферополь : Доля, 2006. – 328 с.
4. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании : авторская версия / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
5. Каракозов С. Д. Развитие предметной подготовки учителей информатики в контексте информатизации образования : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Каракозов Сергей Дмитриевич. – Барнаул, 2005. – 427 с.
6. Компетентностный подход в педагогическом образовании : коллективная монография / под ред. В. А. Козырева, Н. Ф. Радионовой. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 392 с.
7. Фридланд А. Я. Информатика и ее сущность (место информатики в современном мире) / А. Я. Фридланд // Информатика и образование. – 2008. – № 4. – С. 76-88.

ЯШАНОВ С. Н. Компетентностный подход в информатической подготовке учителя технологий.

В статье рассмотрены вопросы применения компетентностного подхода в информатической подготовке учителей технологии. Показаны пути формирования информатической компетентности с позиций уровневого подхода.

Ключевые слова: компетентностный подход, модели компетентностей, профессиональная компетентность, информатическая компетентность.

YASHANOV S. N. Competence approach in the informational training of technologies teacher.

The article examines ways of realization the competence approach in the informational training of technologies teacher. The ways of forming informational competence from the position of level approach.

Keywords: competence approach, competence models, professional competence, informational competence.